

Koncertekről

Aida az Iseumban – 2013. július 26.

Sok évtizede őrzöm első szabadtéri operaelményemként a szombathelyi Varázsfurolát – sajátos díszletként különleges atmoszférát kínált a helyszín, az újonnan feltárt szentély romjaival. 1999-ig rendszeresen rendeztek itt szabadtéri játékokat, majd a többéves munkával újjáépült Iseum 2011-ben is a varázsfurolával kezdte meg a nyári rendezvények második korszakát. A tavalyra elkészült lelátónak köszönhetően nagyobb közönség befogadására alkalmas a nézőtér – ebből adódóan azonban megváltozott a játszóhely aránya. Külön kihívás tehát elhitetni a monumentalitást az ily módon lehatárolt térben.

Az Iseumi Szabadtéri Játékok a harmadik évadban három programot kínált: operakedvelőknek az Aidát (két előadásban), az Evita tavalyi sikerén felbuzdulva a Jézus Krisztus Szupersztárt (amelyből kevésnek bizonyult a tervezett két előadás – a nagy érdeklődésre való tekintettel harmadikat is kellett tartani), valamint születésnapigálaként a „Vásáry 80”-t, a Savaria Szimfonikus Zenekar tiszteletbeli elnök-karnagyi tisztét betöltő Vásáry Tamás 80. születésnapjának előestéjén. Az idei évad különlegessége, hogy hazai kiválóságok mellett számos külföldi nagyság is szerepel a produkciókban. És nem feledkezhetünk meg a fesztivál főhőséről, a Savaria Szimfonikus Zenekarról, amelynek fáradhatatlan munkája (és teljesítménye) alappillére minden sikernek!

A fesztivál július 26-i nyitó előadását láttam, amelynek felfedezésszámba menő meglepetését a remek Amneris, Dana Liliana Ciuca jelentette. A többi főszereplő teljesítette a hozzájuk fűzött reményeket, Aidaként Lukács Gyöngyi, Radamesként Kiss B. Attila, Amonasrőként Alexandru Agache – pontosabban, játékuknak köszönhetően megelevenedett az operamese.

Az operalátogatót gyakran elkényeztetik a szöveg anyanyelvi fordításának kivetítésével. Így történt ez tavaly az Iseumban is a Figaro házassága esetében – idén azonban hiába várt ilyesmit az Aida publikuma. Aki csak nagy vonalakban ismerte a cselekményt, kénytelen volt a zene élvezetére hagyatkozni, s éppen ezért aligha valósulhatott meg a műsorfüzetben közzétett rendezői szándék. Kürthy András fontosnak tartotta (volna), hogy a nézőtérben ülők magukra ismerjenek, hogy rájöjjenek, hogy a

más helyszín és kor ellenére mindez rólunk is szól. Ehhez részletesen kellett volna követni a szöveget...

A produkció helyi erőit a Savaria Szimfonikus Zenekaron túl az Attitude Balettiskola növendékei képviselték, hozzájuk a Debreceni Opera Kórus és a Kolozsvári Magyar Opera Balettegyüttese társult, továbbá Amneris szolgálóiként a Iasi Román Nemzeti Opera nőikarának tagjai. A minimálisra redukált díszletek (Székely László) között jól érvényesültek a jelmezek (Czubor Zsuzsanna). A szereplők közül Amneris azzal tűnt ki, hogy otthonosan, felszabadultan mozgott a színpadon, egyaránt éreztetve szerepének súlyát és művészi kvalitásait. Kifejező mozgásával, gesztikájával éreztetni tudta a benne lezajló, olykor ellentmondásos érzelmek-indulatok összeütközését. Nyilvánvalóvá vált a figura összetettsége – amire egyébként leginkább elemzések szoktak rámutatni. Kiss B. Attila „adott”-nak vette szerepe ismeretét, stilizáltra redukálta a vizuális megjelenítést. Lukács Gyöngyi színpadi jelenléte az Agachével való jeleneteiben volt a legerősebb – igényes szerepformálása többek között a (mikroport használata esetén ritka) dinamikai kidolgozottságban is megmutatkozott.

Nem véletlen, hogy zenekaraink általában kedvelik Medveczky Ádámot operakarmesterként is. Azt érezhetik, hogy mindig „közelről” irányítja őket, szinte velük együtt halad az egyes részletek megszólaltatásakor. Lépésről lépésre, frázisról frázisra, fokozatosan bontja ki a zenei anyagot. Ez a biztonságérzetet adó irányítás egyaránt beválik ritkán játszott és repertoárdarabok esetében; az előbbi esetben a tájékozódást könnyíti, az utóbbiban a részletekre irányítja a figyelmet (azaz, a felszínességet akadályozza). Ez a fajta hozzáállás egyetlen szál mentén sorolja az eseményeket, nem kedvez a kiélezett kontrasztoknak. Nem nagyítja fel a gesztusokat, de engedi kibontakozni a partitúrában rögzítetteket. S amikor valamelyik énekest elragadja a nagy indulat hevélete, s veszélybe kerül az együttjáték, pillanatokon belül visszatereli a szereplőket a zenei folyamat megszokott medrébe.

Most, amikor a nézőknek nem volt olvasni-valójuk, s kizárólag szemükre-fülükre hagyatkozhattak, sok gyönyörködtető pillanatot szerzett a zenekari szólóállások érvényre juttatásával. Szabadtéren játszani: speciális feladat a pódiumhoz (vagy épp zenekari

árokhoz) szokott hangszereknek. Más-képp működik az akusztika, a voltaképp végtelen (behatórolatlan) térben könnyebb a tutti-hatások életre keltése, mint a bensőséges-meghitt halk tónusoké. Az intenzív piano (sőt, pianissimo) nélkülözhetetlen, hiányában jelentéktelenné (figyelmünkre nem méltóvá) silányulhat a hangzás – ha csak nem önmagáért beszélő, visszatérő dallamról/motívumról van szó.

Az Iseum-beli Aida-előadás élményt jelentett a szónak abban az értelmében, hogy a mű ismételt végigélése, a korábbi műismeret birtokában, aktivizálva a hang emlékképeket, többletet adott. Olyasmint, ami az „ott és-akkor” sajátja. *(Fittler Katalin)*

MÁV Szimfonikus Zenekar – 2013. augusztus 30.

Idén harmadszor került megrendezésre Meskó Ilona vezetésével Nemzetközi Karmesterkurzus. A jelöltek zongoristákkal próbálhattak, valamint zenekar is rendelkezésükre állt. Hat művel foglalkoztak (Kodály: Galántai táncok, Erkel: Hunyadi László – nyitány, Beethoven: Coriolan nyitány, Verdi: A végzet hatalma – nyitány, Csajkovszkij: IV. szimfónia, Liszt: Mefisztó keringő), s ezek közül hármát a legeredményesebb résztvevők vezényelhetek a kurzust záró gálakoncerten.

A karmesterképzés feladata rendkívül összetett, hiszen a dirigens-jelöltek hangszere a zenekar – a zenekarral való műhelymunkára viszont kevés a lehetőség. Ha alkalmanként együtteshez is jutnak, gyakran részben jelképes az irányító tevékenységük, hiszen a hangszerek a szólamuk ismeretében szinte önjáróan is meg tudnák szólaltatni a műveket, tehát játéku nem mindig ad visszajelzést a dirigensnek mozdulatai értékéről, hasznosságáról. (S valljuk meg, furcsa hangzások születnének, ha mindig azt – és csak azt – játszanák, amit a karmester kér mozdulataival!)

Éppen ezért rendkívül hasznos minden olyan lehetőség, amely alkalmat ad ilyesfajta zenei kapcsolat-teremtésre, és pedig többszörös kontrollal. Meskó Ilona kísérlete sikerrel járt, évről-évre külföldi és hazai résztvevőkkel dolgozhat, akik közül többen visszajáró vendégek (ami egyben pozitív visszajelzés is!).

Az idei jelenteközök közül Hollandiából ér-

keztek a legtöbben (4 jelölt), magyar aktív résztvevő 3 fő volt. A gálakoncertre a Magyar Nemzeti Múzeum Dísztermében került sor, délutáni hangverseny keretében. Az évadkezdet előtti rendezvény iránt rendkívül nagy érdeklődés mutatkozott, a terem korlátozott befogadóképessége miatt nem is tudott bejutni mindenki.

A Díszterem korántsem hangverseny-színhelynek készült, akusztikai viszonyait jogosan érheti kritika. Ezúttal viszont korántsem jelentett zavaró tényezőt a hangzást megszépítő visszhangos környezet – jól illett a záróünnepség felfokozott légköréhez. Ilyen esemény alkalmával a lelkesedés háttérbe szorítja a kritikus felhangokat; mindenki örömezen-hangulatba kerül.

A MÁV Szimfonikus Zenekar életének szerkesztését képezik a fiatal-pályakezdő muzsikusokkal való együttműködés. Gyakran vállalkoznak diplomakoncerteken való közreműködésre, s versenyeken is ellátják a zenekari kíséretet. Mivel énekesek kíséretében is rendkívül sok tapasztalatra tettek szert, ideális partnerek a kezdő karmesterek számára is.

A mesterkurzus ideális időpontban került megrendezésre: ezúttal a zenekar is profitálhatott a rendezvényből: a próbák során „összerendeződhetnek” a nyári szünetet követően, így évadkezdéskor koncentrált munka kezdődhet. Az évad „nulladik koncertjének” lelkes fogadtatása további lendületet adhatott számukra.

A műsor nyitószámát, a Verdi-nyitányt Vincent Cheng vezényelte (Kanada – Hong Kong). Érezhetően az egyes tematikus szakaszok markáns karakterizálására koncentrált. Maximálisan megbízott az együttesben, a „beintések” technikai segítségével is viszonylag ritkán élt. Vezette viszont az áradó dallamokat, széles mozdulatainak meg is volt a hatása! A pregnáns ritmika atmoszféra-teremtő erejű volt, s a hatáshoz nagyban hozzájárult dinamikai skálájának lehetfinom pianissimótól dübörgő fortissimóig tartó, rendkívüli szélessége. Ütemezésnél az ütemkezdő intése hol lefelé irányult, hol pedig – operakarmestereknél gyakori módon – felfelé. E váltogatás nem ment a zeneiség rovására, ám rendkívül veszélyes: jó együttes kell (és összeszokottság), hogy ne zavarja meg az ilyesfajta irányítás a muzsikusokat.

A második műsorszámot, Liszt Mefisztó-keringőjét a holland Sander Teepen irányításával játszotta a zenekar. Testreszabott műsorszám volt ez a megnyerő fellépésű dirigensnek, aki intenzíven lelkesítette muzsikusait a dinamikus játékra, a fokozásokra. Rengeteg energiát fordított erre, miközben a megszülető hangzásból érezhette, hogy ez korántsem szükséges, hiszen fogékony partnerekkel dolgozik. A plakátfestő közérthetőségre és hatásosságra törekvése dominál az elképzeléseiben. Állandó jelenléte biztosíték arra, hogy mindenkor muzsikusait kifejező játékra fogja sarkallni. Amiről

célszerű lenne leszoknia, az a „rugózás” – ami alkalmanként hatásos eszköz, így, mechanikussá válva inkább csak zavaró tényező. Ezzel azt éri el, hogy a hangszereket a szólamukat nézzék, azaz, kiküszöböljék a látóterükből.

Hollandiából érkezett dirigens volt a kurzus legeredményesebb résztvevője. Michael Engelbrechtnek Csajkovszkij IV. szimfóniája jutott. Ebben a környezetben eleve nagy sikert biztosító feladat volt, amelyet magabiztosan oldott meg. Kezdetben a megfelelni-akarás akadályozta a felszabadult muzsikálásban, s koncentrálttsága mosolytalan muzsikálásra készítette a játékosokat. A IV. tételre felszabadult, s attól kezdve hallhatóan örömezenélés lett a finálé. Engelbrecht alapos partitúra-ismerete megmutatkozott abban is, hogy a szólambelépések beintésével mintegy kézben tartotta a zenekari összhangzást. Lemond viszont – s éppen Vincent Cheng dinamikai érzékenysége után volt feltűnő – a dinamika szabályozásáról; a tényleges megvalósítást a zenekari játékosokra bízta, ő a zenei formaszakaszok mentén csupán a karakterek tükrében körvonalazza a megszólaltatandó zenei anyag alakját. Kevésbé visszhangos teremben, kevésbé összeszokott együttesnél ez a hozzáállás rendkívül veszélyes!

A koncert, összességében afféle zeneünnepé varázsolta e péntek délutánt – étvágygerjesztő előételként a hamarosan kezdődő évadhoz.

(Fittler Katalin)

TISZTELT OLVASÓNK!

Amennyiben Önt érdeklik a Zenekar újság témái, ne tétovázzon megrendelni a teljes cikket tartalmazó újságot!

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja

Megjelenik: évi 6 alkalommal • Éves előfizetőknek 295 Ft/db + postaköltség 250 Ft/db
6 szám: 1770 Ft +postaköltség 1500 Ft • Összesen 3270 Ft/év

Eljut:

A magyar hivatásos szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, és a zene iránt érdeklődőkhöz.

Foglalkozik:

A magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangverseny-kritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszer-történettel, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangverseny-programokkal.

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsag.hu

Megrendelés esetén kérjük feltüntetni a pontos címet, valamint csekk, vagy áfás számla igényét.

Utóbbi esetén kérjük a számlázási cím feltüntetését is.